

Translations proofread by EDPB Members.
This language version has not yet been proofread.

Olivier Micol

Brussel, 14 april 2020

Eenheidshoofd Europese Commissie
DG Justitie en Consumentenzaken
Eenheid C.3 – Gegevensbescherming
België

Referentie: OUT2020-0028

Geachte heer Micol,

Het wordt op prijs gesteld dat u de EDPB heeft benaderd om advies over de richtsnoeren voor apps ter ondersteuning van de bestrijding van de COVID-19-pandemie. Omdat de EDPB er immers veel aan gelegen was om op dit punt snel vooruitgang te boeken, heeft hij op 19 maart een verklaring gepubliceerd en is hij voornemens om de volgende week aanvullende richtsnoeren uit te brengen inzake tracing, wetenschappelijk onderzoek en telewerken. Sommige nationale toezichhoudende autoriteiten ontwikkelen ook richtsnoeren op nationaal niveau om hun regeringen en telecomexploitanten te adviseren over de wijze waarop de regels inzake gegevensbescherming het best in acht kunnen worden genomen. De EDPB is ingenomen met het initiatief van de Commissie om een pan-Europese en gecoördineerde aanpak te ontwikkelen, in het kader waarvan het gebruik van mobiele applicaties wellicht zal worden voorgesteld als een van de maatregelen om burgers beter uit te rusten in de strijd tegen de pandemie. De EDPB heeft herhaaldelijk verklaard dat de toepassing van gegevensbeschermingsbeginselen en de eerbiediging van de grondrechten en fundamentele vrijheden niet alleen een wettelijke verplichting vormt, maar ook vereist is ter versterking van de doeltreffendheid van alle op gegevens gebaseerde initiatieven om de verspreiding van het COVID-19-virus tegen te gaan en om strategieën voor het afbouwen van maatregelen met gegevens te onderbouwen.

De EDPB is zich ervan bewust dat er geen uniforme oplossing is voor de kwestie waarvoor wij ons gesteld zien en dat gelet op de beschikbare opties vele factoren in acht moeten worden genomen, waaronder het feit dat de gezondheid van personen in het geding kan zijn. Daarom moeten de beoogde technische oplossingen van geval tot geval in detail worden onderzocht. Daarnaast is het

volgens de EDPB zinvol om te benadrukken dat het van essentieel belang is om het advies van gegevensbeschermingsautoriteiten in te winnen zodat persoonsgegevens rechtmatig worden verwerkt, met inachtneming van de rechten van de betrokkenen en overeenkomstig het gegevensbeschermingsrecht.

De ontwikkeling van de apps moet op verantwoorde wijze plaatsvinden, waarbij via een gegevensbeschermingseffectbeoordeling alle geïmplementeerde mechanismen op het gebied van ingebouwde privacy en standaardprivacy worden gedocumenteerd, en de broncode moet openbaar worden gemaakt voor een zo breed mogelijke controle door de wetenschappelijke gemeenschap.

In dit stadium, en op basis van de door de Commissie verstrekte informatie, kan de EDPB zich slechts richten op het algemene doel van de beoogde apps, om na te gaan of zij in overeenstemming zijn met de beginselen inzake gegevensbescherming, en op de mechanismen waarin is voorzien opdat de bevolking haar rechten en vrijheden kan uitoefenen. De EDPB is van mening dat de Commissie daaraan elementen kan ontleen voor een verdere reflectie, zodat, waar nodig, de in het document weergegeven keuzes kunnen worden aangepast of nieuwe technische opties kunnen worden verkend. De EDPB zal deze kwestie in ieder geval in zijn aanstaande richtsnoeren nader onderzoeken.

In dit antwoord wil de EDPB specifiek aandacht besteden aan het gebruik van apps voor het traceren van contacten en voor waarschuwing, omdat op dit punt extra aandacht nodig is teneinde de inmenging in het privéleven tot een minimum te beperken en tegelijkertijd de verwerking van gegevens met het oog op de volksgezondheid mogelijk te maken.

Wanneer dergelijke applicaties voor de uitvoering van bepaalde beleidsmaatregelen op het gebied van volksgezondheid zinvol mochten blijken, kunnen zij alleen optimaal worden ingezet wanneer zoveel mogelijk mensen er, in een collectieve inspanning om het virus te bestrijden, gebruik van maken. Elke functionele heterogeniteit, elk gebrek aan interoperabiliteit of zelfs elk individueel verschil in het gebruik van de app kan negatieve externe effecten op anderen veroorzaken, waardoor het gezondheidseffect afneemt. De EDPB is een groot voorstander van het voorstel van de Commissie voor een vrijwillige ingebruikneming van dergelijke apps, een keuze waartoe individuen uit een gevoel van collectieve verantwoordelijkheid moeten komen. Opgemerkt zij dat de vrijwillige ingebruikneming gepaard gaat met een vertrouwen van het individu, wat eens te meer aantoont hoe belangrijk gegevensbeschermingsbeginselen zijn.

De EDPB merkt op dat het loutere feit dat het gebruik van de contacttraceringfunctionaliteit op vrijwillige basis plaatsvindt, niet betekent dat de verwerking van persoonsgegevens door overheidsinstanties noodzakelijkerwijs is gebaseerd op de toestemming. Wanneer overheidsinstanties een dienst verrichten op basis van een wettelijk mandaat dat voldoet aan de wettelijke vereisten, lijkt de meest relevante rechtsgrondslag voor de verwerking de noodzakelijke uitvoering van een taak van algemeen belang te zijn. De vaststelling van nationale wetgeving, waarbij het vrijwillig gebruik van de app wordt bevorderd, zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor degenen die er geen gebruik van maken, zou een rechtsgrondslag kunnen vormen voor het gebruik van de apps. Dergelijke wetgevingsmaatregelen mogen dan ook niet bedoeld zijn als middel om tot een verplicht gebruik te komen, en het moet eenieder vrijstaan om de app naar goeddunken te

installeren en te verwijderen. Deze wetgevingsmaatregelen zouden vergezeld kunnen gaan van passende voorlichtingsactiviteiten op nationaal niveau ter bevordering van dergelijke instrumenten, zoals voorlichtingscampagnes en assistentie voor minderjarigen, mensen met een beperking of degenen met minder scholing of opleiding, teneinde te voorkomen dat het gebruik van de app niet gelijkmatig is verbreid of de kennis over de evolutie van de pandemie en een eventuele gezondheidskloof onvoldoende doordringt. Elk gebrek aan gegevens dat te wijten is aan onachtzaam gebruik van de app door personen of zelfs aan problemen met de batterij van het toestel, kan het algemene publieke nut van deze instrumenten ernstig ondermijnen.

Voor het functioneren van contacttracersapps is het niet noodzakelijk dat de locatie van individuele gebruikers kan worden bepaald. Zij hebben niet tot doel de bewegingen van personen te volgen of voorschriften te doen naleven. De belangrijkste functie van dergelijke apps is het ontdekken van gebeurtenissen (contacten met dragers van het virus), die misschien - maar voor de meerderheid van de gebruikers wellicht niet eens - zullen plaatsvinden, met name niet in de de-escalatiefase. Het verzamelen van gegevens over de bewegingen van een individu in het kader van het gebruik van contacttracingapps zou het beginsel van gegevensminimalisatie schenden. Dit zou bovendien leiden tot grote risico's op het gebied van veiligheid en privacy.

Gezondheidsautoriteiten en -wetenschappers zijn bij uitstek bekwaam om op grond van een strikte noodzakelijkheidstoets zoals wettelijk voorgeschreven, vast te stellen van welke gebeurtenissen moet worden gemeld of ze zich voordoen, en waar en wanneer ze zich voordoen, en zij zouden een aantal van de functionele vereisten van de app moeten vaststellen. Een ander onderwerp van discussie is de opslag van dergelijke gebeurtenissen. Twee belangrijke opties zijn denkbaar: lokale gegevensopslag op toestellen van personen of gecentraliseerde opslag. De EDPB is van mening dat beide alternatieven deugdelijk zijn, mits er passende beveiligingsmaatregelen zijn genomen, en dat er sprake kan zijn van verschillende verwerkingsverantwoordelijken, afhankelijk van het uiteindelijke doel van de app (de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerkte gegevens kunnen bijvoorbeeld verschillend zijn al naargelang het de bedoeling is om in-app-informatie te verstrekken of om telefonisch contact op te nemen met de betrokken persoon). In elk geval wil de EDPB benadrukken dat de gedecentraliseerde oplossing beter aan het beginsel van gegevensminimalisatie beantwoordt.

Tot slot is het niet de bedoeling dat deze apps fungeren als een sociaal platform voor de verspreiding van maatschappelijke onrust of stigmatisering in de een of andere vorm. Zij moeten immers instrumenten zijn om mensen in staat te stellen hun aandeel te leveren. Zoals in de ontwerp-richtsnoeren wordt opgemerkt zijn zij enkel bedoeld *“voor de volksgezondheidsinstanties [...] om de personen te achterhalen die in contact zijn geweest met een persoon met COVID-19 en de betrokkenen te vragen in quarantaine te gaan, hen snel te testen en zo nodig advies te geven over de volgende stappen, bijvoorbeeld wat zij moeten doen als ze symptomen krijgen”*. De kwaliteit van de verwerkte gegevens is daarbij van het allergrootste belang. De stappen die moeten worden ondernomen *“om de personen te achterhalen die in contact zijn geweest met een persoon met COVID-19”*, zijn niet eenvoudig of eenduidig. Het informeren van een persoon via een in-app-kennisgeving kan zodanig gebeuren dat de app slechts willekeurig gegenereerde pseudoniemen verwerkt. Bovendien moet een mechanisme ervoor zorgen dat telkens wanneer een persoon positief wordt getest op Covid-19, de in

de app opgenomen informatie correct is, aangezien deze aanleiding kan geven tot kennisgevingen aan andere personen over het feit dat zij blootgesteld zijn geweest. Een dergelijk mechanisme zou bijvoorbeeld kunnen worden gebaseerd op een eenmalige code die de betreffende persoon kan scannen wanneer hij het resultaat van een test ontvangt. Elk individueel contact mag alleen worden gelegd door de gezondheidsautoriteiten, wanneer de gegevens een sterke aanwijzing blijken te bieden en daarbij zo min mogelijk andere gegevens worden afgeleid. Bovendien moet de rol van de contactlijst van de eigenaar van het toestel, zoals beoogd in de richtsnoeren, door de Commissie worden verduidelijkt.

Het gebruik van algoritmen in contacttracingapps moet onder strikt toezicht van gekwalificeerd personeel staan teneinde fout-positieve en fout-negatieve resultaten te voorkomen en de taak om te adviseren over eventuele volgende stappen, mag in geen geval volledig worden geautomatiseerd. Het verdient aanbeveling dat een terugbelmechanisme wordt opgezet en dat de betrokkene een telefoonnummer of een ander middel tot contact krijgt zodat hij door een menselijke actor nader wordt geïnformeerd. Om stigmatisering te voorkomen mag dit “advies” geen element bevatten op grond waarvan een andere betrokkene zou kunnen worden geïdentificeerd en evenmin mag het gebruik van de app of een deel daarvan (zoals dashboards, configuratie-instellingen enz.), de heridentificatie mogelijk maken van eventuele andere personen die al dan niet met COVID-19 zijn besmet. De EDPB raadt met klem aan geen gegevens op het toestel van de gebruiker op te slaan die rechtstreekse identificatie mogelijk maken en om dergelijke gegevens in ieder geval zo spoedig mogelijk te wissen.

De EDPB is een krachtig voorstander van de opvatting in de aanbevelingen dat een dergelijk noodstelsel niet in gebruik mag blijven wanneer de crisis voorbij is en dat de verzamelde gegevens in principe moeten worden gewist of geanonimiseerd.

Ten slotte moeten de EDPB en zijn leden, die de taak hebben te adviseren en toe te zien op de correcte toepassing van de AVG en de e-privacyrichtlijn, volledig worden betrokken bij het hele proces van uitwerking en uitvoering van deze maatregelen. De EDPB herinnert eraan dat het in de komende dagen richtsnoeren wil publiceren over geolocatie en andere traceringsinstrumenten in het kader van de COVID-19-uitbraak.

De EDPB blijft onder alle omstandigheden beschikbaar om verdere richtsnoeren te verstrekken aan de EU-instellingen en alle belanghebbenden die betrokken zijn bij de ontwikkeling en het gebruik van mobiele apps in de strijd tegen COVID-19.

Hoogachtend,

Andrea Jelinek